

Muzeji, državljanstvo in pripadnost v spreminjajoči se Evropi

Kdaj

8. december 2016

Muzeji, predvsem etnografski in muzeji svetovnih kultur, postajajo vedno bolj del nacionalnih in transnacionalnih razprav o državljanstvu in pripadnosti.

Kdo pripada naciji, kaj sestavlja nacionalno kulturo/dediščino in kako naj jo muzeji ustrezno predstavljajo? Muzeji se na tovrstne izzive odzivajo različno. V sklopu projekta **SWICH**^[1] smo na mednarodni konferenci kritično pogledali na te odzive in poskušali ponovno premisliti koncepte državljanstva in pripadnosti v povezavi z muzejskim področjem.

Konferenca z naslovom Museums, Citizenship and Belonging in a Changing Europe^[2] je potekala med 23. in 25. novembrom 2016 v Raziskovalnem centru za materialno kulturo (Research Center for Material Culture^[3]) in v Etnografskem muzeju (Museum Volkenkunde^[4]) v Leidnu. Izjemno bogat in kvaliteten konferenčni program se je pričel s predstavitvijo nove knjige prof. Nicholasa Thomasa, direktorja Muzeja za arheologijo in antropologijo^[5] v Cambridgu, z naslovom **The Return of Curiosity: What Museums are Good for in the 21st Century**. V njej zagovarja pomen muzejev za današnji čas, saj so vir za razvijanje radovednosti kot ključne lastnosti za razumevanje in pogajanja v današnjem kompleksnem svetu, muzejske zbirke pa lahko generirajo tudi kreativnost in inovativnost, pomembni za ustvarjanje novega v sedanjosti.

Kakšna je vloga muzejev v praksah državljanstva? Kako lahko s svojim delovanjem krepijo občutke pripadnosti vseh družbenih skupin v določenem prostoru? Ta vprašanja se povezujejo z razmislekom o vlogi kolonialne preteklosti pri uokvirjanju sodobnih politično-nacionalnih konfiguracij, čemur se pridružuje razmislek o vključevanju te zgodovine v nacionalne zgodovinske pripovedi – tudi v muzejih. Danes je naloga muzejev postati prostor prepoznavanja in umešanja za migrante in post-migrantske državljane; mnogi teh so bili kolonizirani ali so potomci koloniziranih ljudi. Muzeji so razvili različne oblike vključevanja raznovrstnih družbenih skupin, a kot smo ugotavljali na konferenci, mnoge tovrstne dejavnosti zahtevajo sistematično evalvacijo za identifikacijo njihovih učinkov.

Svoje prispevke so predstavili profesorji, muzejski strokovnjaki in umetniki. Na tem mestu bom izpostavila le dva, ki sta po mojem mnenju teoretično najbolj uporabna za razmisleke o muzejski praksi. V svojem predavanju **Whiteness, Alterity and the Ethnographic Museum** je dr. Rolando Vázquez^[6] tematiziral pozicijo Evrope oziroma Zahoda v odnosu do preostalega sveta. Pravi, da se je dekolonizacija kot politični proces sicer že odvila, a je kolonializem še vedno močan. Najbolj se to vidi v hierarhiji epistemologij – zahodne institucije, vključujejo univerzo in muzeje, ignorirajo druge epistemologije. Vázquez poudarja koncept epistemološke pravičnosti in trdi, da ga lahko muzeji udejanjajo tako, da presežejo arogantno ignoranco evrocentrizma, pričnejo vključevati druge epistemologije in v svojih pripovedih opozorijo tudi na izbris različnih narativov, ki jih je nadomestila znanost.

Prof. Engin Isin [7] je v svojem prispevku **Performative Citizenship: Art, Politics, Subjectivity** [8] kritično pristopil do termina državljanstvo in ga med drugim opredelil tudi kot performativno prakso. Ključni element koncepta državljanstva je zanj neubogljivost – s kršenjem pravil in konvencij se odpirajo poti za spremembe in napredek. Ob opredelitvi državljanstva kot kreativni transformaciji je poudaril, da »?e se gremo državljanstvo, se gremo tudi pravi?nost«. Svoj teoreti?ni razmislek je vezal na dva performativna projekta, v katerih sodeluje kot teoretik pri raziskovanju odnosov med umetnostjo, politiko in politi?no subjektivnostjo.

Predstavniki projektnih partnerjev so lahko svoje razmisleke, izkušnje in dileme delili v okviru Pogovorov kustosov (Curatorial Conversations). Bojana Rogelj Škafar, kustosinja za ljudsko likovno umetnost in slikovne vire v Slovenskem etnografskem muzeju, je sodelovala na pogovoru **Globalno in/ali lokalno – muzeji kot prostori pripadanja** [9]. Predstavila je specifi?nost slovenske situacije v primerjavi z ostalimi muzeji v projektu (Slovenija ni bila nikoli neposredno vklju?ena v kolonialna prizadevanja, slovenska družba je glede na strukturo prebivalstva etni?no še vedno pretežno homogena, kot mlada država se ukvarja predvsem s svojo identiteto), opozorila na prednost hranjenja evropskih in neevropskih zbirk v okviru enega muzeja ter predstavila nedavna prizadevanja Slovenskega etnografskega muzeja v zvezi z begunci in predstavljanjem neevropskih kultur. Obiskovalce konference je povabila k ogledu razstave **Afganistan – slovenski pogledi**, ki bo odprta spomladi 2017.

Tina Palai?

Links

[1] <http://www.swich-project.eu/>

[2] [http://www.swich-](http://www.swich-project.eu/fileadmin/content/swich/Conference1/programme_museums_citizenship_and_belonging.pdf)

[project.eu/fileadmin/content/swich/Conference1/programme_museums_citizenship_and_belonging.pdf](http://www.swich-project.eu/fileadmin/content/swich/Conference1/programme_museums_citizenship_and_belonging.pdf)

[3] <http://materialculture.nl/>

[4] <https://volkenkunde.nl/en>

[5] <http://maa.cam.ac.uk/>

[6] <http://www.ucr.nl/about-ucr/Faculty-and-Staff/Social-Science/Pages/Rolando-V%C3%A1zquez.aspx>

[7] <http://enginfisin.net/index.html>

[8] <http://enginfisin.net/assets/isin-2017-b.pdf>

[9] <https://www.facebook.com/swichproject/photos/pcb.1815967015346000/1815966825346019/?type=3&theater>